Geestelijke zintuigen

Geestelijke zintuigen: hoe onderscheiden we Gods stem van onze eigen indrukken?

Een poging tot een Bijbelse toetsing van geestelijke waarneming, profetie en het onderscheiden van geesten

Christenen geloven dat God spreekt, dat de Heilige Geest mensen leidt en dat de geestelijke werkelijkheid meer omvat dan wat we met onze natuurlijke zintuigen kunnen waarnemen. Maar hoe werkt dat precies? Kunnen we geestelijke indrukken leren herkennen door onze geestelijke zintuigen te trainen? En hoe weten we of een waarneming werkelijk van God komt?

In een interview over zijn boek *De geestelijke wereld ervaren* bespreekt Sander Wuister onder meer deze vragen. Hij spreekt over geestelijk zien, horen, voelen, ruiken en proeven. Ook verbindt hij deze waarnemingen aan Bijbelteksten over geestelijk onderscheidingsvermogen.

Er zitten waardevolle gedachten in zijn benadering. Tegelijk roept zijn uitleg toch ook wel belangrijke theologische vragen op. Wat zegt de Bijbel nou daadwerkelijk over geestelijke waarneming? En wanneer lopen we het gevaar om van een Bijbels principe een model te maken dat verder gaat dan de tekst zelf?

De bedoeling van dit artikel is niet om de echtheid van iedere geestelijke ervaring bij voorbaat te ontkennen. Het gaat erom dat we onderscheid leren maken tussen **wat de Bijbel zegt, wat wij ervaren en hoe wij dan vervolgens proberen die ervaring te verklaren.**

1. De Bijbel spreekt inderdaad over geestelijk onderscheidingsvermogen

Laten we beginnen met een belangrijk uitgangspunt: de Bijbel leert dat christenen moeten groeien in geestelijk onderscheidingsvermogen.

Hebreeën 5:14 spreekt over mensen die door oefening hun vermogens hebben getraind om onderscheid te maken tussen goed en kwaad. In 1 Korinthe 12:10 noemt Paulus het onderscheiden van geesten als een van de gaven van de Geest. En in 1 Thessalonicenzen 5:19-22 roept hij gelovigen op om profetieën niet te verachten, maar alles te toetsen en het goede te behouden.

Geestelijk onderscheidingsvermogen is dus zeker geen onbelangrijk onderwerp. Christenen worden opgeroepen om niet alles kritiekloos te aanvaarden, maar evenmin alles bij voorbaat af te wijzen.

Ook het idee dat iemand kan groeien in het herkennen van bepaalde indrukken, is op zichzelf niet vreemd of nieuw. Christenen leren door Bijbelstudie, gebed, ervaring en gemeenschap met andere gelovigen steeds beter nadenken over wat zij meemaken.

Maar daarmee is nog niet iedere uitleg van geestelijke waarneming Bijbels onderbouwd. Daar begint het onderscheid tussen een Bijbels uitgangspunt en een specifieke theorie over hoe de geestelijke wereld werkt.

2. Heeft iedere christen vijf geestelijke zintuigen?

Een opvallend onderdeel van Wuisters uitleg is de vergelijking tussen onze natuurlijke zintuigen en geestelijke zintuigen. Naast zien, horen, voelen, ruiken en proeven met ons lichaam zouden we ook geestelijk op deze zelfde manieren kunnen waarnemen.

Als beeldspraak kan deze vergelijking natuurlijk wel behulpzaam zijn. De Bijbel gebruikt immers regelmatig woorden als zien, horen, proeven en onderscheiden om geestelijke werkelijkheden te beschrijven.

Denk bijvoorbeeld aan Psalm 34:9: "Proef en zie dat de HEERE goed is." Dat is geen oproep om God letterlijk met de tong te proeven of met de ogen te bekijken. Het gaat om het ervaren en leren kennen van Gods goedheid.

Ook spreekt de Bijbel over geestelijk zien en horen. Soms gaat het daarbij om profetische visioenen of boodschappen, soms om inzicht, begrip of het aannemen van Gods Woord.

De vraag is echter of we op basis hiervan kunnen concluderen dat iedere gelovige precies vijf afzonderlijke geestelijke zintuigen zou hebben die op vergelijkbare wijze functioneren als de lichamelijke zintuigen!?

De Bijbel leert geestelijke waarneming en onderscheidingsvermogen, maar beschrijft deze niet expliciet als een vast systeem van vijf geestelijke zintuigen.

Dat maakt de vergelijking niet automatisch verkeerd. Het betekent wel dat we haar moeten presenteren als ***een mogelijke manier om ervaringen te beschrijven***, en niet als een leerstelling die rechtstreeks uit de Bijbel volgt.

Wat betekent Hebreeën 5:14?

Wuister verwijst naar Hebreeën 5:14 om uit te leggen dat onze geestelijke vermogens door oefening ontwikkeld kunnen worden.

De tekst zegt inderdaad dat de vermogens van mensen door oefening zijn getraind om onderscheid te maken tussen goed en kwaad. De context gaat over geestelijke volwassenheid: mensen die verder zouden moeten zijn in hun begrip, maar nog melk nodig hebben in plaats van vast voedsel.

De nadruk ligt dus op volwassen worden en leren onderscheiden.

De tekst zegt nergens expliciet dat christenen vijf geestelijke zintuigen bezitten, en ook nog eens dat ieder zintuig afzonderlijk getraind moet worden of dat ongewone geuren en smaken boodschappen uit de geestelijke wereld vormen.

Die toepassingen zijn interpretaties ***die aan de tekst worden toegevoegd***. Ze kunnen als voorstel worden besproken, maar we moeten eerlijk zijn over het verschil tussen de betekenis van de Bijbeltekst en een model dat iemand daaruit afleidt.

3. Zien we de geestelijke werkelijkheid zoals God die ziet?

In het interview gebruikt Wuister het verhaal van de twaalf verspieders in Numeri 13 en 14. Jozua en Kaleb staan tegenover de tien verspieders die bang zijn voor de inwoners van het land. Dit verschil wordt verbonden aan de manier waarop mensen de werkelijkheid waarnemen: de een ziet vooral de natuurlijke omstandigheden, terwijl de ander ook de geestelijke werkelijkheid ziet.

Het verhaal laat inderdaad een belangrijk verschil zien. De verspieders zien in grote lijnen hetzelfde land en dezelfde tegenstanders, maar trekken totaal verschillende conclusies. Jozua en Kaleb vertrouwen op Gods belofte, terwijl de anderen zich laten leiden door hun angst.

Toch moeten we voorzichtig zijn met de uitleg dat Jozua en Kaleb dus letterlijk meer van de geestelijke wereld zagen dan de andere verspieders.

Numeri 13-14 legt vooral *de nadruk op geloof, vertrouwen, angst en ongehoorzaamheid*. Jozua en Kaleb ontkennen de moeilijkheden niet. Ze vertrouwen erop dat God zijn belofte kan vervullen, ondanks die moeilijkheden.

Dat is een wezenlijk Bijbels principe: geloof betekent niet dat we de zichtbare werkelijkheid zouden moeten negeren, maar dat we die werkelijkheid bezien in het licht van Gods betrouwbare karakter en onwankelbare beloften.

We hoeven daarom niet meteen te concluderen dat mensen die anders reageren op een situatie geestelijk blind zijn. Soms is er sprake van ongeloof of angst, maar soms zien mensen ook daadwerkelijk reële risico's die anderen onderschatten.

Geestelijk vertrouwen is niet hetzelfde als het hebben van een bijzondere geestelijke waarneming.

Het verhaal van Jozua en Kaleb roept ons in de eerste plaats op God te vertrouwen, niet om uit dit verhaal een theorie over geestelijke zintuigen af te leiden.

4. Is onze menselijke geest na de wedergeboorte volmaakt?

Een ander onderdeel van Wuisters uitleg betreft het onderscheid tussen geest, ziel en lichaam. Hij stelt dat de menselijke geest na de wedergeboorte volmaakt is, terwijl de ziel — met onze gedachten, emoties en wil — nog niet volmaakt is.

Er zijn Bijbelteksten die onderscheid maken tussen geest, ziel en lichaam. Een bekend voorbeeld is 1 Thessalonicenzen 5:23. Ook spreekt de Bijbel over de vernieuwing van ons denken en de strijd tussen het vlees en de Geest.

Het is daarom niet vreemd dat christenen nadenken over verschillende aspecten van het menselijk bestaan. De vraag is hoe ver we daarin kunnen en zouden moeten gaan.

De uitspraak dat de menselijke geest na de wedergeboorte volmaakt is, is een verdergaande theologische conclusie. Ze volgt niet zonder meer uit de teksten die over wedergeboorte of de menselijke geest spreken.

Het Nieuwe Testament benadrukt dat gelovigen werkelijk vernieuwd worden, maar ook dat hun groei in heiliging doorgaat. Christenen moeten hun denken laten vernieuwen (Romeinen 12:2), wandelen door de Geest (Galaten 5:16-25) en leren onderscheiden wat goed is.

Bovendien zegt Paulus in 1 Korinthe 13:9 dat ons kennen onvolledig is. Dat geldt als belangrijke waarschuwing wanneer we spreken over geestelijke kennis en indrukken.

Zelfs wanneer we aannemen dat de menselijke geest door de wedergeboorte op een bijzondere manier vernieuwd wordt, volgt daaruit niet automatisch dat iedere indruk die iemand als geestelijk ervaart betrouwbaar is, of dat een indruk vanuit de geest via de ziel zonder vervorming wordt doorgegeven.

Daarvoor is een afzonderlijke Bijbelse onderbouwing nodig.

5. Kunnen geuren en smaken een geestelijke boodschap zijn?

Wuister bespreekt ook ervaringen waarbij mensen onverwachte geuren of smaken waarnemen en daaraan een geestelijke betekenis verbinden. Zo'n waarneming zou volgens deze benadering iets kunnen zeggen over wat er in de geestelijke wereld gebeurt.

Hier is een belangrijk onderscheid nodig.

De Bijbel gebruikt geur en smaak regelmatig als beeldspraak. De offers in het Oude Testament worden bijvoorbeeld beschreven als een aangename geur voor de HEERE. In 2 Korinthe 2:14-16 gebruikt Paulus het beeld van een geur om de verspreiding van de kennis van Christus en de verschillende reacties daarop te beschrijven.

Maar uit Bijbelse beeldspraak volgt niet dat een onverwachte geur in een kerk, woning of andere omgeving daarmee automatisch een bovennatuurlijke boodschap bevat.

Een geur kan een gewone lichamelijke of omgeving gerelateerde oorzaak hebben. Ook verwachtingen, herinneringen en de manier waarop iemand een situatie beleeft, kunnen invloed hebben op de betekenis die eraan wordt toegekend.

Dat sluit niet uit dat iemand een bijzondere ervaring heeft. Het betekent wel dat de ervaring op zichzelf nog niet bewijst waar zij vandaan komt.

Wanneer iemand bijvoorbeeld een onverklaarbare geur ruikt en concludeert dat er een demon aanwezig is, zijn er twee stappen gezet: eerst is er een waarneming, vervolgens een verklaring. Die tweede stap vraagt om een duidelijke afzonderlijke onderbouwing.

De Bijbel geeft ons absoluut geen algemene regel waarmee we een bepaalde geur of smaak rechtstreeks aan een specifieke geestelijke oorzaak kunnen koppelen.

Daarom is terughoudendheid verstandig. Niet iedere bijzondere ervaring hoeft onmiddellijk een geestelijke betekenis te hebben.

6. De geestelijke werkelijkheid is belangrijk — maar verdringt de zichtbare werkelijkheid niet

Christenen geloven dat de werkelijkheid niet beperkt is tot wat we met onze natuurlijke ogen zien. De Bijbel spreekt over Gods onzichtbare werkelijkheid en roept gelovigen op hun denken en leven op God te richten.

Maar daaruit volgt niet automatisch dat onze indrukken over de geestelijke wereld betrouwbaarder zijn dan echte controleerbare feiten, of dat een geestelijke verklaring voorrang moet krijgen boven een nuchtere beoordeling van de situatie.

Paulus schrijft in Kolossenzen 3:1-2 dat gelovigen de dingen moeten zoeken die boven zijn, waar Christus is. Dat gaat over hun gerichtheid op Christus en het leven dat bij Hem hoort. Het is geen oproep om de zichtbare werkelijkheid minder serieus te nemen.

Juist in het Nieuwe Testament zien we dat geestelijke claims getoetst moeten worden. In 1 Korinthe 14:29 moeten profetieën door anderen beoordeeld worden. In 1 Thessalonicenzen 5:21 klinkt de oproep alles te toetsen.

Dat betekent dat een geestelijke indruk nooit en te nimmer boven kritiek of correctie staat. Ook niet wanneer degene die de indruk ontvangt oprecht is, veel ervaring heeft of ervan overtuigd is dat God heeft gesproken.

Een indruk kan oprecht zijn en toch ook nog verkeerd worden uitgelegd. Een ervaring kan diepgaand zijn zonder dat de verklaring ervoor klopt.

7. Hoe toetsen we geestelijke indrukken?

Hoe kunnen we dan verantwoord omgaan met profetische indrukken, beelden, dromen of andere ervaringen die we als geestelijk ervaren?

De Bijbel biedt geen eenvoudig stappenplan waarmee iedere ervaring met zekerheid kan worden geclassificeerd. Wel geeft het Nieuwe Testament duidelijke uitgangspunten.

1. Toets de inhoud aan de Schrift.

Een indruk die strijdig is met het Bijbelse getuigenis over God, Christus of het christelijke leven, mag niet worden gelegitimeerd met de uitspraak: "God heeft het mij laten zien." Een persoonlijke ervaring krijgt geen hoger gezag dan Gods Woord.

2. Maak onderscheid tussen waarneming en uitleg.

Zeg liever: "Ik kreeg de indruk dat..." dan onmiddellijk: "God zegt dat..." Benoem wat je daadwerkelijk hebt ervaren en erken dat de verklaring onzeker kan zijn.

Dat is geen gebrek aan geloof, maar een vorm van eerlijkheid en bescheidenheid.

3. Laat profetische uitspraken beoordelen.

In 1 Korinthe 14:29 geeft Paulus ruimte aan profetische bijdragen, maar ook aan beoordeling door anderen. Geestelijke indrukken zijn dus niet uitsluitend de privézaak van degene die ze ontvangt. De gemeenschap heeft een rol bij het toetsen ervan.

4. Let op de vrucht en de gevolgen.

Leidt een vermeende boodschap tot liefde, waarheid, nederigheid en opbouw? Of vooral tot angst, afhankelijkheid, verwarring en controle? De vrucht van een uitspraak is niet het enige criterium, maar wel een belangrijk onderdeel van de beoordeling.

5. Blijf bereid om je te vergissen.

In 1 Korinthe 13:9 herinnert Paulus ons eraan dat ons kennen onvolledig is. Dat vraagt om bescheidenheid, ook bij mensen die veel ervaring hebben met profetie.

Een boodschap die achteraf niet blijkt te kloppen, moet niet koste wat kost worden verdedigd. Het is gezonder om een verkeerde ingeving of indruk te erkennen dan steeds een nieuwe verklaring te bedenken om de oorspronkelijke claim overeind te houden.

6. Trek niet te snel conclusies over anderen.

Een ongebruikelijke ervaring is geen voldoende basis om iemand te vertellen dat er een demon aanwezig is, dat God een specifieke straf aankondigt of dat iemand een bepaalde roeping heeft. Zulke uitspraken kunnen grote gevolgen hebben en vragen om extra grote voorzichtigheid.

De Bijbelse oproep om te toetsen beschermt niet alleen de kerk tegen verkeerde leer, maar ook mensen tegen geestelijke druk en ongefundeerde claims.

8. Wat kunnen we waarderen in Wuisters benadering?

Een evenwichtige beoordeling benoemt niet alleen de vragen en bezwaren, maar ook wat waardevol is.

In het interview benadrukt Wuister het belang van Jezus, spreekt hij over profetie die mensen tot gebed kan aanzetten en erkent hij dat persoonlijke emoties een rol kunnen spelen bij de manier waarop een indruk wordt doorgegeven. Ook geeft hij aan dat mensen verantwoordelijkheid dragen voor wat ze wel of niet delen.

Dat zijn belangrijke aandachtspunten.

Vooral de erkenning dat menselijke emoties en persoonlijke interpretaties een rol kunnen spelen, verdient aandacht. Ze maakt duidelijk waarom het noodzakelijk is om geestelijke indrukken niet automatisch gelijk te stellen aan een rechtstreeks woord van God.

Tegelijk ontstaat hier een spanning. Als onze emoties en gedachten een indruk kunnen beïnvloeden, is het belangrijk om zorgvuldig uit te leggen hoe we vervolgens kunnen beoordelen of die indruk daadwerkelijk van God afkomstig is.

Een beroep op getrainde geestelijke zintuigen lost dat probleem niet vanzelf op. Iemand kan immers steeds vaardiger worden in het herkennen en interpreteren van bepaalde ervaringen, zonder dat daarmee vaststaat dat de interpretatie ook echt juist is.

Ervaring kan helpen bij het onderscheiden, maar is geen zelfstandig bewijs van de geestelijke oorsprong van een ervaring.

Daarom zou de Bijbelse oproep tot toetsing centraal moeten blijven staan, ook wanneer iemand zijn geestelijke waarnemingsvermogen wil ontwikkelen.

Conclusie: ruimte voor geestelijke ervaring, zonder de Bijbel meer te laten zeggen dan hij zegt

Het is Bijbels om te geloven dat God werkt, dat de Heilige Geest gelovigen leidt en dat geestelijk onderscheidingsvermogen belangrijk is. Het is ook verdedigbaar om als *beeldspraak* over geestelijke zintuigen te spreken.

De moeilijkheid ontstaat wanneer zo'n beeldspraak wordt uitgewerkt tot een *systeem* waarin vijf geestelijke zintuigen als een vaststaand Bijbels gegeven worden gepresenteerd, of wanneer bijzondere waarnemingen zonder voldoende onderbouwing worden gekoppeld aan specifieke boodschappen uit de geestelijke wereld.

Hebreeën 5:14 leert ons dat we moeten groeien in onderscheidingsvermogen. Het leert ons niet expliciet dat we vijf geestelijke zintuigen bezitten. Het verhaal van Jozua en Kaleb leert ons vertrouwen op Gods beloften, maar bewijst niet dat zij een bijzondere geestelijke waarneming hadden die de andere verspieders misten. En Bijbelse beeldspraak over geur en smaak geeft ons geen algemene sleutel om ongewone geuren en smaken als boodschappen uit de geestelijke wereld te interpreteren.

Dat zijn belangrijke onderscheidingen.

Op basis van het interview alleen is het niet nodig om een definitief oordeel te vellen over Wuisters hele bediening of over de oprechtheid van zijn ervaringen. Daarvoor zou een bredere beoordeling van zijn onderwijs nodig zijn. Wel kunnen we vaststellen dat sommige conclusies in dit interview verder gaan dan de aangehaalde Bijbelteksten rechtstreeks onderbouwen.

De kernvraag is daarom niet of christenen open mogen staan voor het werk van de Heilige Geest. De vraag is hoe we die openheid verbinden met Bijbelse toetsing, nuchterheid en de bereidheid onze eigen conclusies te corrigeren.

We hoeven geestelijke ervaringen niet bij voorbaat af te wijzen. Maar we hoeven ze ook niet direct als boodschappen van God te aanvaarden. De Bijbelse weg is ruimte geven aan wat God doet, alles toetsen en het goede behouden.

Dat is geen teken van ongeloof. Het is juist een manier om geestelijke ervaringen serieus te nemen zonder onze eigen interpretaties hetzelfde gezag te geven als Gods Woord.